

Nr 32.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till svenska järnvägsmännens vilohemsförening u. p. a. för utridning av föreningens semesterhem å Hällekind; given Stockholms slott den 17 januari 1936.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Henning Leo.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 januari 1936.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Leo anför:

Svenska järnvägsmännens vilohemsförening u. p. a. har till ändamål att upprätta och förvalta semesterhem, avsedda för föreningens medlemmar. Medlemskap kan vinnas av all vid Sveriges järnvägar anställd personal, och medlem äger kvarstå efter avgång från tjänsten med pension. Föreningens medel skola användas i första hand till förvaltning av semesterhemmen, upprättande av nya sådana och utdelande av stipendier till behövande medlemmar för fri vistelse å hemmen samt i andra hand till nedbringande av inackorderingsprisen vid semesterhemmen.

Med hänsyn till föreningens behjärtansvärda syfte hava statsmakterna vid

Bihang till riksdagens protokoll 1936. 1 saml. Nr 32—33.

två tillfällen lämnat föreningen ekonomiskt understöd. Sålunda erhöll föreningen jämlikt beslut vid 1914 års senare riksdag (proposition nr 102, riksdagens skrivelse nr 107) ett bidrag av 10,000 kronor, att utgå av statens järnvägars trafikmedel. Med detta bidrag avsågs att lätta den skuldbörda, som föreningen i samband med förvärv av semesterhemmet Fredensborg i Vimmerby socken måst påtaga sig. Vidare medgav 1934 års riksdag (skrivelse nr 16), med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 17, dels att en statens järnvägar tillhörig byggnad i Björkliden å riksgränsbanan, vilken byggnad förut förhyrts av föreningen, finge kostnadsfritt upplåtas till densamma tills vidare under den tid, föreningen bedreve verksamhet å platsen, med skyldighet för föreningen att underhålla byggnaden, dels ock att för tillbyggnad av samma byggnad finge av statens järnvägars trafikmedel användas ett belopp av högst 25,000 kronor.

I skrivelse den 27 september 1935 har *järnvägsstyrelsen* gjort framställning om ytterligare bidrag av trafikmedel till förenämnda förening i syfte att möjliggöra utvidgning av det semesterhem, som av föreningen inrättats å den år 1934 förvärvade egendomen Hällekind, belägen i närheten av Strömstad. Inledningsvis har styrelsen beträffande föreningens ekonomi anfört:

Beträffande den närmare motiveringen till statsmakternas förutnämnda beslut hänvisade styrelsen till innehållet i nyss angivna propositioner och däri återgivna framställningar från järnvägsstyrelsen. Föreningen hade tack vare dessa med statsmakternas medgivande från statens järnvägar lämnade ekonomiska understöd — jämte ett från svenska järnvägsföreningen samtidigt med det förstnämnda statsbidraget erhållet räntefritt lån, likaledes å 10,000 kronor, vilket år 1934 blivit efterskönt — hittills kunnat bedriva sin verksamhet utan nämnvärda tyngande skulder. Utgifterna för vilohemmen vid Fredensborg och Björkliden samt dessas apterande för deras nya ändamål hade i övrigt bestritts huvudsakligen med föreningsmedlemmarnas avgifter, behållningen av ett med vederbörligt tillstånd anordnat lotteri samt inkomsten av en av föreningen utgiven jultidning.

Medlemsavgifterna hade alltid hållits låga, och för närvarande utgjorde inträdesavgiften 1 krona och årsavgiften 1 krona. Inackorderingspriset för vistelse å vilohemmen hade likaledes alltid hållits i underkant av gängse pensionspriser och utgjorde för närvarande för medlem och medlems hustru per person och dag vid minst 5 dagars vistelse å Fredensborg i maj och september 3 kronor och i juni—augusti 3 kronor 25 öre samt å Björkliden 4 kronor. Trots nu berörda förhållanden hade föreningen kunnat fr. o. m. år 1922 och därefter med undantag endast för något år avsätta medel till en garantigrundfond, vilken vid utgången av år 1933 hade växt till ett belopp av 40,000 kronor. Föreningen hade då ansett sig i stånd att realisera ett länge närt önskemål att anskaffa ett vilo- och semesterhem även på västkusten och i detta syfte, med tillträde den 14 mars 1934, för ett pris av 44,200 kronor inköpt Hällekinds egendom, belägen strax söder om Strömstad, jämte å fastigheterna befintlig lösegendom. Köpeskillingen hade likviderats på så sätt, att föreningen övertagit betalningsansvaret för ett i egendomen beviljat inteckningslån å 10,000 kronor och kontant erlagt återstoden, 34,200 kronor. Föreningen hade därefter inköpt åtskilliga för egendomens nya uppgift behövliga inventarier m. m. För bestridande av kostnaderna för nu berörda nyförvärv hade garantigrundfonden tagits i anspråk med ett belopp av

39,000 kronor, varför av densamma vid utgången av år 1934 återstått endast 1,000 kronor.

Det nya vilohemmet vid Hällekind, fortsätter styrelsen, hade varit öppet under tvenne sommarsäsonger, 1934 och 1935, och därvid visat sig utöva en mycket stor dragningskraft på föreningens medlemmar samt vara till nytta för dem i föreningens syfte. Sålunda hade detsamma besökts år 1934 av 203 gäster under sammanlagt 2,103 dagar och år 1935 av 311 gäster under sammanlagt 3,025 dagar. Ehuru rum tidvis förhyrts även i grannskapet, hade dessutom många gäster måst avvisas i brist på utrymme. Denna livliga besöksfrekvens hade aktualiserat föreningens redan vid inköpet hysta planer på vissa ny- och ombyggnader vid vilohemmet i fråga, ägnade att möjliggöra mottagandet av flera gäster samtidigt samt i övrigt syftande till rörelsens bedrivande på ett mera ändamålsenligt sätt. Härom anför järnvägsstyrelsen vidare:

Dessa planer omfattade bland annat uppförande av ny annexbyggnad samt tillbyggnad och modernisering av den nuvarande huvudbyggnaden. Kostnaderna för samtliga till utförande avsedda arbeten hade beräknats till 40,000 kronor.

Några kontanta eller realiserbara medel till bestridande av dessa utgifter stode ej till föreningens disposition. Skulle arbetena kunna tänkas komma till utförande — vilket järnvägsstyrelsen funne angeläget av hänsyn till verksamhetens obestriddliga betydelse ej mindre för järnvägspersonalen än även för det företag den tjänade och därmed för staten — måste sålunda arbetena finansieras antingen med av föreningen mot inteckningar upplånade medel eller med medel, som på förmånliga villkor tillhandahölles av järnvägarna. Den första utvägen syntes emellertid vara utesluten, enär föreningen icke ansåge sig kunna öka sina skulder, vilket skulle försvåra dess strävan att hålla möjligast låga inackorderingspriser. En förutsättning för att arbetena nu skulle kunna komma till utförande syntes sålunda vara, att erforderliga medel tillhandahölles av berörda järnvägar på sätt tidigare ägt rum. De skäl, som talade för ett sådant bistånd, vore i huvudsak desamma som de, vilka utförligt utvecklats redan i förenämnda propositioner nr 102/1914 och 17/1934. Järnvägsstyrelsen finge i första hand hänvisa till vad vid nämnda tillfällen i berörda hänseende anförts. Ytterligare kunde framhållas, att det nu ifrågasatta stödet lika litet som den föreningen tidigare lämnade ekonomiska hjälpen vore något inom den statliga affärsverksamheten säreget — sålunda lämnade exempelvis telegrafstyrelsen av skäl, som närmare framginge av Kungl. Maj:ts proposition nr 386 år 1918 (sid. 53—56) vissa årliga bidrag till den inom telegrafverket bedrivna vilohemsrörelsen — att många enskilda affärsföretag likaledes ekonomiskt understödde strävanden från personalhåll efter förbättrade semesterförhållanden, att nu ifrågavarande vilohemsförening vore lagd på en synnerligen bred bas, i det den såväl genom stadgarnas villkor för medlemskap som genom de billiga medlemsavgifterna stode öppen för samtliga järnvägsmän, och att den under sin hittillsvarande verksamhet visat sig fylla en mycket gagnarik uppgift. Det syntes i detta sammanhang böra omnämnas, att föreningen icke blott hölle synnerligen låga inackorderingspriser — vid Hällekind 4 kronor per dag — utan även utdelade 10 stipendier à 50 kronor årligen till behövande medlemmar för möjliggörande av fri vistelse vid något av föreningens vilohem.

Föreningen hade också under de senaste åren rönt en allt större anslut-

ning från järnvägsmännens sida. År 1930 utgjorde sålunda medlemsantalet 1,933 och enligt senast (i september 1935) tillgängliga uppgifter cirka 5,000. Järnvägsstyrelsen ansåge sig med hänsyn till det anförda utan tvekan kunna förordna, att medel till de önskvärda och behövliga arbetena vid Hällekind tillsköttes av statens järnvägar.

Det nu ifrågasatta statsbidraget syntes i likhet med de föreningen tidigare lämnade understöden böra utgå av statens järnvägars trafikmedel. För beredande av garantier för att hjälpen måtte för all framtid komma vilohemsverksamheten till godo syntes emellertid som villkor för bidraget böra förskrivas, att föreningen icke skulle äga nedlägga sin vid Hällekind bedrivna verksamhet med mindre järnvägsstyrelsen därtill lämnade sitt samtycke. Den omständigheten, att järnvägsstyrelsen enligt föreningens stadgar ägde utse en ledamot av styrelsen, syntes i övrigt innebära tillräckliga garantier för jämväl det nu ifrågasatta bidragets lämpliga användning.

Under åberopande av vad sålunda anförts har järnvägsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att av statens järnvägars trafikmedel må för nu ifrågavarande ändamål under i huvudsak de villkor, som i det föregående angivits, till svenska järnvägsmännens vilohemsförening lämnas bidrag med högst 40,000 kronor.

Departements-
chefen.

Den gagnande verksamhet, som bedrivs av svenska järnvägsmännens vilohemsförening, har såsom i det föregående nämnts vid två tidigare tillfällen vunnit statsmakternas erkännande genom beviljade understöd. Trots de låga avgifterna för medlemskap i föreningen och för inackordering å dess semesterhem har det varit föreningen möjligt att under år 1934 utvidga sin verksamhet genom öppnande av ytterligare ett hem å Hällekindens egendom i närheten av Strömstad, därvid föreningen kunnat göra en jämförelsevis betydande insats av egna medel.

Då sistnämnda semesterhem nu behöver utvidgas för att kunna bereda rum för den järnvägspersonal, som önskar tillbringa sin vilotid på hemmet, och då det på sätt järnvägsstyrelsen framhållit av olika skäl icke anses lämpligt, att föreningen ådrager sig ytterligare skulder, har jag lika med styrelsen funnit skäligt, att föreningen i sin även för staten såsom arbetsgivare nyttiga verksamhet erhåller det stöd och den uppmuntran, som ett bidrag till utvidgningsarbetena innebär.

För den jämförelsevis måttliga kostnaden av 40,000 kronor skulle uppföras en annexbyggnad och utföras tillbyggnad och modernisering av den nuvarande huvudbyggnaden. Enligt vad jag inhämtat skulle antalet samtida gäster härigenom kunna ökas från 38 till 67.

Med hänsyn till att tillträde till föreningen står öppet för all järnvägspersonal, således även den vid de enskilda järnvägarna anställda, och att dess semesterhem sålunda få begagnas jämväl av sistnämnda järnvägars personal, synes det önskvärt, att i fråga om utgifter för semesterhemmen bidrag även från enskilda järnvägsföretag kunna påräknas, därest föreningens egna medel ej förslå till utgifternas täckande. Under förhandenvarande förhållanden finner jag mig dock böra tillstyrka bifall till järnvägsstyrelsens framställning, att nämnda belopp av 40,000 kronor måtte beviljas föreningen såsom bidrag till

utförande av sagda arbeten, att i likhet med de tidigare understöden utgå av statens järnvägars trafikmedel.

Det torde få ankomma på järnvägsstyrelsen att meddela erforderliga bestämmelser för bidragets tillgodonjutande. Föreningen bör givetvis vara skyldig att underhålla den nya byggnaden och bör tillika, såsom järnvägsstyrelsen framhållit, förbindas att icke nedlägga verksamheten å Hällekind med mindre styrelsen därtill lämnat sitt samtycke.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till svenska järnvägsmännens vilohemsförening u. p. a. må av statens järnvägars trafikmedel utgå ett bidrag av högst 40,000 kronor till utvidgning av föreningens semesterhem å Hällekind under i huvudsak de villkor, som i det föregående angivits.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.
